

Ei blot til lyst

Komu mær hasi orð Holbergs í hug mikumorgunin eftir at hava hoyrt yvirlysing í Útvarpinum frá navnframum føroyingum, sum taka undir við næmingunum í Hoydølum, tí teir vildu ikki gera seg forstáligar undir próvtøkuni í samfelagsskunnleika (censor skylti ikki føroyskt).

Vit kunnu øll vera samd um, at sjálvsagt er, at vit í Føroyum brúka okkara egna mál, ikki minst tá farast skal til próvtøku og tingini skulu frambærast so greiðlig sum gjørligt. Soleiðis eigur sjálvsagt at vera.

Men so gongdin í hesum máli.

Í vár samtykti tingið at áleggja landsstýrinum at syrgja fyri, at øll próvtøka fór fram á føroyskum. Sjálvsagt átti tingið at sagt, at hetta skuldi gerast í tann mun tað var gjørligt — um tingið hevði álit á landsstýrinum. Og so var eisini óneyðugt at koma við einum sovordnum kravi, tí tað er eingin grund fyri í tíð og úrtíð at renna á leistum fyri næmingunum í Hoydølum, sum hava framúr góðar sømdir.

Nú hava royndir verið gjørdar at skapa eina ósing um henda litla spurning, sum tó er vorðin ein stóruspurningur fyri nokur heilt

fá, nakrar næmingar, sum fegnir vilja seta eina próvtøku uppá spæl fyri at stuðla formannin í Tjóðveldisflokkinum, sum er meira enn fegin at fáa ein góðan rumbulsbita fram undir valið til heystar.

Men tá nakrir næmingar virða próvtøkuna so mikið lítið, at teir heldur vilja ofra eina góða próvtøku fyri at gerast pinslúvátar í einum sokallaðum málstriði (sum einki málstrið er), so er tað ein sjálvaldur lutur, sum teir heldur vilja byggja sína framtíð upp á. Ein sannføring, ein samvitskuspurningur, men tó ein sjálvaldur lutur, fyri mær ikki sjálvsagtur, sum hann víð fyrsta eynabrá sýnir.

Tað er ósatt, at landsstýrið einki hevur gjørt í hesum máli. Ásbjørn Joensen, landsstýrismaður og løgmaður hava havt drúgar samráðingar við ymsar partar í hesum spurningi — og á landsstýrisfundi hevur spurningurin verið frammi fleiri ferðir — og eftir tí, sum har er komið fram, er tað gjørt, sum rimiligt má vera fyri at ganga kravi næminganna

um at tosa-føroyskt á møti.

Og tað er stutt síðan samfelagslinjan á studentaskúlanum kom í lag. Tá stóð eisini strið, og tá var eisini krav og kravgonga í Tinganes, har næmingar kravdu at fáa henda lesnað í Føroyum — annars vildu teir rima til Danmarkar at søkja sær prógv. Og tá var einki sagt frá, at próvtøkan mátti fara fram á føroyskum!

Tið skal til alt — eisini at fáa tingini at rygga. Og loðið er, at hetta «málstrið» so avgerandi hevur lagt seg sum meinbogi fyri fullforan av lesnaðinum. Hvi er hesin spurningurin nú knappliga aktuallur?

Vit vita, at tey, sum fara akademiska vegin, eru tey fyrstu at krevja allar møgular danskir fyrimunir, serliga lónarligar, um tey yvirhevdur skuldu koma aftur til Føroya, fyri, sum tað so háflogt ljóðar, at tæna føðilandinum.

Eg trúgvi ikki, at hesir, sum nú taka prógv, koma at roynast stórt orvisi enn teir, sum undan hava gingið.

Nei, tá talan er um tey veikaru liðini í samfelagnum, tá verða ikki gjørdar stórar kravgongur, hvørki av navnframum føroyingum, enn minni studentum, teimum sum ikki álita omaná og fyrst og fremst tryggja sær góð donsk figgarlig kor uppá bestokning av teimum í

samfelagnum, sum megu smyrja seg við tað, sum fáast kann, og haraftir megu gjalda tann yvirpris, sum tað er at betala fyri tey krov, sum verða sett fyri at geva akademikarunum danskir sømdir.

Sum sagt, tað er eitt rimiligt krav, at næmingarnir allir í Hoydølum sleppa at tosa føroyskt — tað sleppa teir jú — men eisini til próvtøku — og tað skulu teir. Men líka so rimiligt má tað vera, at næmingarnir geva okkum stundir at fremja hesi krav.

Og vita skulu vit — hetta eru tey fólk, sum fara av landinum — sum helst ikki koma aftur til føðilandi uttan teimum eru tryggjað figgarlig kor, sum standa ikki aftanfyrri tað, tey stóru londini í Skandinaviu eru før fyri at gjalda.

«Ei blot til lyst», tók Holberg til á sinni. Men er studentsprógv ið minni vert enn stuðul til fólkatingsmannin Erland Patursson, ja so er verkið sanniliga sjálgjort.

Og so er at spyrja — hvi var hesin spurningur ikki greiddur fyri 10 árum síðani, tá var hann væl ikki minni eitt rættvisiskrav? Men munurin er bert, at tá skuldi ikki talast um málkúging, tí tá sátu Erlandur Patursson og Karstin Hoydal í landsstýrinum.

Jacob Lindenskov

stubbar uttaneftir

Kollektiv list

Í Portugal hava 48 listamálarar í felag málað eina risastóra mynd í samband við tjóðarhátíð Portugals herfyri. Løryftið var 4 metur høgt og 24 metur langt. Listamennin-ir prýddu hvør sín hálvannan kvadratmetur.

Inflátión

Inflátiónin um allan heim fer helst at standa við og versna í teimum komandi mánaðunum, segði Bankin fyri millumtjóða Avtalu, BIS, í einum framtíðarútliti mánaðagin. Tað verður kortini lagt afturat, at ein vissur møguleiki er fyri at inflátiónin fer at linka eftir eitt bil við heldur doyvdum búskaparligum víðurskiftum. Tað liggur tó soleiðis fyrri, at hin mikli prisvekstur í vøru og heilsoluhálinum um allan heim verður fluttur yvir á smáslónuna.

Fyrirverandi stjórnarlimir fyri rættin

«Millumtjóðanevndin at kanna brotsverkin hjá hervaldinum í Chile» hevur hildið fund í Keypmannahavn. Haðani hevur nevndin sent fjarrit til generalin Augusto Pinochet, ið sum øll vita, er ein av valdsharrunum í Chile. Í fjarritinum verður kravt, at útlendskir advokatar fáa loyvi til at hjálpa teim ákærdu í rættargongdunum, sum standa fyri. Tað er fyri tað mesta fyrirverandi ráðharrar í Allendstjórnini, fakfelagsmenn og intellektuellir, sum nú verða drignir fyri rættin í Santiago. Teir ákærdu eru allir illa pindir í fangahúsum.

PAIGC

vil samráðast í Algier

Frælsisrørslan í Guinea-Bissau, PAIGV, hevur heitt á portugisisku stjórnina um at flyta samráðingarnar um frið til Algier, frættist úr Lissabon. Fyrsta samráðingurumfar millum PAIGC og

Portugal endaði herfyri í London, og tá avgjórdu partarnir at hittast aftur í brettska høvudstaðnum. Tað verður einki sagt um orsokirnar til, at PAIGC ynskir at flyta fundarstað.

Hús verða bygd á samlibandi

Í Livany í Letlandi er ein verksmiðja tikið í brúk, sum eftir samlibandsteknikkinum framleiðir 2.000 einshúskishús um árið. Húsin eru ætlað til at avloysa tey mongu gomlu og vánaligu húsin, sum enn standa á bygd í Letlandi. Byggikostnaðurin verður rindaður av kollektivgjørdunum.

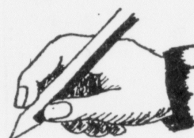
100.000 verða koyrd

Yvir 100.000 fólk verða koyrd úr stovum sínum eftir at her-teggjan í Chile hevur avgjørt at skera talið av almennum stovum niður við einum fimtingi. Henda avgerð fer at økja enn meir um arbeiðsloysið í Chile. Í løtuni eru umleið 700.000 fólk uttan arbeiði har í landinum. Stjórnin fyri tí militera barkaliðnum, ið hevur valdið í Chile, Pinochet generalur, hevur eisini givið boð um at minka nógv um peningaveitingarnar til sjúkrahús og aðrar sosialar og mentunarligar stovnar. Hetta skal eittast at minka um ta bólgandi inflátiónina í Chile.

Partisanar avnokta

«Demokratiska fólkafylkingin til frigeringar av Palestina» (PDFLP) avnoktar, at partisanbólkarnir eru í Vestur-týsklandi við tí endamálið at gera atsóknir, meðan HM í fótbólta fer fram har. Í einum tíðindastubba, sum Fylkingin hevur sent út, verður sagt, at als einki er í hesum tíðindum. Tey eru ispunnin av onkrum vesturtýskum vikulaði. PDFLP sigur eisini, at teir aldri hava gjørt atsóknir uttan fyri palestinsk oki, ið eru hersett.

B
R
Ø
V

100 ár

Í hesum ári eru 100 ár liðin, síðani fyrsti danski kongurin vitjaði Føroyar. Tað var í árinum 1874, tá Kristian 9. vitjaði í Føroyum.

Øll kennast við kongaminnið, minnisvarðin sum reistur var um hesa fyrstu kongafærd. Hesin minnisvarðin hevur hesi 100 árin stadið sum ein varði í høvudsstaðnum og mundi ofta verða vitjaður í teirri tíðni, tá fólk ikki vóru so kravmikil og góðu sær stundir at hyggja eisini at tí, sum var í nánd av býnum.

Í dag er hesin minnisvarði ikki so nógv umhildin, í hvussu er ikki eftir tí at døma hvussu hann verður umsitin.

Sjálvt plássið rúndanum varðan er illgrasvaksið, illa forsmét, tað sum er cement er forbitið og ofantaligt.

Kann vera at vit í dag ikki eru so kongatrúgv, virða ikki slíkan minnisvarða serliga nógv, men tó er tað ein av teimum miðdeplum, sum út við öld hevur stadið — og tá ein hugsar um, hvussuleiðs Havnar kommunu gjøgnum árin lat hetta vakra plássið og henda varða umsitin, er tað ikki sørt, at ein spyr, er als eingin skomm skapt í teimum, sum ábyrgdina hava av, hvussuleiðs býurin sær út?

Hesin varðin er eingin politiskur varði, men ein skuldi trú, at eitt býráð, sum hevur fleiri limir, sum bera heiðurstekin frá kongi ella drottning, áttu so mikið av ærøkenlu í sær, at teir ikki beinleiðis vanvirdu slíkan heiður.

Eysturbúgvi

Sosialhjálp

Í seinasta Sosiali er svar frá Turið Dahl um einkjupensjón.

Men tað er eitt, sum eg leggi til merkis; tað er bara tosað um einkjuna yvir 45 og 55 ár. Hvussu er hjálpin, tá 45 árin ikki eru rokkin?

Eg komi at hugsa um tær — ella teir —, sum missa forsyrgjara í góðum árum við barnaflokk. Er als ongin einkjupensjón, sum fyri tær kann virka strax — eg veit vist okkurt um, at tað ber til at tryggja og at renna frá Heróðus til Pilatus fyri at fáa nakrar krónur. Men tað má ikki finna stað í okkara vælfærdarsamfelagi — at einkjur frá 20 uppi 45 ár við fleiri børnum ikki kunna fáa hjálpin strax og varandi.

Í svarinum fyri seinasta blað stendur, «at hon kann í 13 vikur fáa hjálpin, so at hon og bornini kunna liva undir somu korum, sum aðrenn tey vóru einsamell».

Hvat so? Tá hesar 13 vikurnar eru farnar — tær ganga skjótt. Tey skulu liva hvønn dag — og tann sum hevur mist, hann veit, at tað verður ikki undir somu korum, teirra gerandisdagur kemur aftur, har pápin er farin.

Eg vildi fegin at hesin spurningur um einkjur (og einkjubørn) varð eitt sindur meir viðgjørdur. Her meini eg serliga aldursmarkið, eg nevndi at byrja við, konan við smáum børnum hevur ongan tjans at fara út at arbeiða, og enn minni tá tey vera 10 — 15 ár.

Og her er nakað, sum haltar. Kona um 40 ár, sum misti mann í fjør, við 4 skúlasøkjandi børnum, verður skattað eins og øll onnur, 6000 — 7000 kr. í skatt, hóast avvarðandi myndugleikar vita, at avlamspensjónin, ið maðurin fekk, fellur burtur.

Syrgið fyri at einkja, ið missur mann og er uttan fermu, ongan skatt fær, soleingi børn eru at forsyrgja. Hitt er at leggja stein oman á byrðu.

Meðan maðurin var, var inn-

tøkan kanska 40.000 við avlamspensjón; men nú hevur hon hægst møguleika at kunna forvinna 10.000 — 12.000 kr. ella arbeiða enn meira og lata alt sigla sína skeivu kós.

Her er nakað at hugsa um hjá okkum øllum, og her kann ein og hvør koma við onkrum góðum uppskoti.

J.

*** Próvmál á Studentaskúla Føroya

Næmingarnir á studentaskúlanum hava í ár striðið fyri at vinna føroyskum máli sømdir í próvtøkuni á skúlanum. Vit undirritaðu stýðja hesar næmingar fult og heilt, og hendir tað, at næmingar, sum haida fast um at tosa føroyskt, ikki fáa prógv við av teirri grund, at teir tosa føroyskt, verður tað ein grov misgerð móti grundleggjandi rættindum hjá eini tjóð.

Jóhan Hendrik Winther Poulsen
Hanus Debes Joensen
Jens Pauli Heinesen
Heðin Brú
Jóannes Rasmussen
Jóhannes av Skarði
Steinbjørn B. Jacobsen
Karsten Hoydal

Collegium academicum faeroense

(samband føroyskra studenta) heitir á landsstýrið um beinan vegin at taka stig til at fáa Føroya studentaskúla undir føroyska skipan.

Felagið biður landsstýrið gera útvegir til, at teimum næmingum, sum hava talað føroyskt við studentspróvtøku, verður latið prógv.

Við virðing

Collegium academicum faeroense